

Enwbyddau ar eger ar gyfer rhestrau treftadaeth

Hyfforddai ar Kerdroya yn dysgu sgiliau creu gwrychoedd Cernywaidd. Credyd: Golden Tree.

Gwahoddir cymunedau i gynnig y traddodiadau yr hoffent iddynt gael eu gwarchod ar gyfer y dyfodol.

Treftadaeth fyw, sydd hefyd yn cael ei galw'n dreftadaeth ddiwylliannol anniriaethol, yw'r wybodaeth, yr arferion, y dulliau a'r crefftau a drosglwyddir i ni dros y cenedlaethau.

Bydd Rhestrau Treftadaeth Fyw newydd y DU yn cynnig cofnod swyddogol o ehangder y dreftadaeth ddiwylliannol anniriaethol sy'n cael ei harfer ar draws Cymru, Lloegr, Yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Nod y rhestrau yw codi ymwybyddiaeth o'r crefftau, yr arferion a'r dathliadau sy'n cael eu gwerthfawrogi ar draws y DU a helpu i'w gwarchod ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Maen nhw wedi'u creu ar ôl i'r DU ymuno â [Chyfamod UNESCO ar Ddiogelu Treftadaeth Ddiwylliannol Anhygyrch](#) yn 2024.

Anogir cyflwyniadau i'r rhestrau gan gymunedau a grwpiau sy'n arfer treftadaeth fyw, gan gynnwys traddodiadau sy'n tarddu o'r tu allan i'r DU.

Beth all gael ei gynnwys?

Bydd y rhestrau'n cynnwys saith categori:

- crefftau
- arferion coginio
- natur, tir ac ysbrydolrwydd
- mynegiadau llafar
- celfyddydau perfformio
- arferion cymdeithasol
- campau a gemau

Ers 1994 rydym wedi buddsoddi dros £480 miliwn mewn mwy na 24,500 o brosiectau sy'n archwilio traddodiadau, arferion, sgiliau a gwybodaeth cymunedau ar draws y DU.

O chwarae shinty yn Ucheldiroedd Yr Alban i greu gwrychoedd Cernywaidd, dyma rai enghreifftiau o brosiectau yr ydym wedi'u hariannu ar draws pob un o'r saith categori.

Crefftau

Helpodd **Kerdroya: the Living Lexicon of Cornish Hedging** i ddiogelu'r grefft o greu gwrychoedd Cernywaidd – strwythur hynafol ar ffiniau sydd wedi'i ffurfio o bridd â gwellt ar ei ben, wedi'i osod rhwng dwy wal garreg. Ochr yn ochr â hyfforddi gwrychwyr newydd, arddangosodd y prosiect y grefft trwy adeiladu labyrinth yn cynnwys 12 arddull o wrychoedd.

Arfer

Cyfranogwyr You, Me & Tea yn rhannu paned. Credyd: ArtsEkta.

Archwiliodd [You, Me & Tea](#) dreftadaeth ddiwydiannol a diwylliannol yfed te yng Ngogledd Iwerddon a'i gysylltiadau ag India a Tsieina. Dros seremonïau te, mewn gweithdai ac ar deithiau, trafododd y cyfranogwyr y rôl y mae te wedi'i chwarae mewn hanes ac yn eu bywydau eu hunain.

Natur, tir ac ysbrydolrwydd

Mae **Sêr a'u Cysuron** yn rhannu treftadaeth straeon Cymreig a Groegaidd am sêr a chytserau. Mae'n defnyddio adrodd straeon llafar i archwilio rôl wybren y nos yn nhraddodiadau llên gwerin, tirwedd a thymhorol Cymru ac i godi ymwybyddiaeth o effaith llygredd golau ar y byd naturiol.

Mynegiadau llafar

Mae **Fumbo** yn cofnodi ac yn gwarchod traddodiadau llafar o roi enwau a dywediadau teuluol yng nghymunedau diaspora Affricanaidd Manceinion. Mae'r prosiect yn hyfforddi gwirfoddolwyr mewn hanes llafar i gasglu a rhannu straeon a gwybodaeth am ystyr enwau gan henuriaid y gymuned.

Celfyddydau perfformio

Dathlodd **Wie?niacy Polish Folk Song and Dance** dreftadaeth ensemble dawns o Birmingham sydd wedi bod yn perfformio ers dros 75 mlynedd. Cynhaliodd y grŵp weithdai a chyngerdd lle dysgodd y cyfranogwyr am dreftadaeth, diwylliant a llên gwerin dawns a gân Pwylaidd yn y DU.

Arferion cymdeithasol

Mae **Hawick in Common** yn defnyddio ffilm ac ymchwil gymunedol i ymchwilio i dreftadaeth 'Common Riding' y dref – gŵyl flynyddol a gynhelir ar draws Ffiniau'r Alban lle mae cyfranogwyr yn marchogaeth ceffylau o amgylch ffiniau tref i goffáu marchogion a amddiffynnodd gymunedau rhag cyrchoedd o'r 13eg i'r 15fed ganrif.

Campau a gemau

Mae Shinty yn draddodiad byw sy'n parhau i siapio hunaniaeth Ucheldiroedd Yr Alban. Llun: Neil G. Paterson.

Mae [Shinty's Story – Sgeul na Camanachd](#) yn creu'r arddangosfa barhaol gyntaf ar gamp tîm hynaf Yr Alban, sy'n cael ei chwarae gyda ffyn a phêl. Drwy arddangosfeydd rhyngweithiol a digwyddiadau cymunedol, bydd y prosiect yn dathlu hanes shinty, yn archwilio ei rôl mewn diwylliant Gaelaidd ac yn denu chwaraewyr newydd i'r gêm.

Enwebwch eich treftadaeth

Bydd yr alwad am gynigion ar agor tan ddydd Gwener 27 Mawrth. Cael gwybod [sut i enwebu traddodiad](#) i gael ei gynnwys ar y rhestrau neu archwiliwch fwy o enghreifftiau o [dreftadaeth ddiwylliannol anniriaethol](#) yr ydym wedi'i chefnogi.

[Dyfyniadau](#) efyd mewn ...

Credit: Carrie Davenport / Lyric Theatre.

law arfer da

Welcoming people aboard the Hastings fishing fleet. Credit: Euan Baker.

Community collaboration is helping keep Hastings' fishing heritage alive